

3. Гора І. Поняття способів вчинення злочину та його значення в розкритті та розслідуванні. URL: <http://legeasiviata.in.ua/archive/2012/9/08.pdf>

4. Зав'ялов С.М. Спосіб вчинення злочину: сучасні проблеми вивчення та використання у боротьбі зі злочинністю : дис... канд. юрид. наук: 12.00.09/Національна академія внутрішніх справ України. – К., 2005. URL: <http://www.disslib.org/sposib-vchynennja-zlochynu-suchasni-problemy-vyvchennja-ta-vykorystannja-u-borotbi-zi.html>

5. Кримінальний кодекс України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#n976>

6. Кримінальне право України: Загальна частина : підруч. [для студ. юрид. спец. ВНЗ] / за ред. проф. В. В. Сташиса і В. Я. Тація. – Х. : Юрінком Інтер, 2007. – 496 с.

7. Етимологічний словник української мови : у 7 т. / редкол. О. С. Мельничук (голов. ред.) та ін. – К. : Наук. думка, 1983– . – Т. 5 : Р-Т / уклад. : Р. В. Болдирев та ін. – 2006. – 704 с.

8. Дудоров О.О., Хавронюк М.І. Кримінальне право: Навчальний посібник / За заг. ред. М.І. Хавронюка. – К.: Ваіте, 2014. – 944 с.

9. Дудніков А. Л. Проблеми визначення способу злочину в криміналістиці. URL: http://www.hniise.gov.ua/user_files/File/sbornik/2011/Dudnikov.pdf

10. Чернявський С. С. Методика розслідування злочинів у сфері банківського кредитування: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09 / Чернявський Сергій Сергійович. – К., 2002. – 219 с.

Біленчук Петро Дмитрович,

професор Європейської академії прав людини, кандидат юридичних наук, доцент;

Малій Микола Іванович,

доцент кафедри кримінального права та процесу Київського університету права Національної академії наук України, доктор філософії

ПРАКСЕОЛОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ТА ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК КАФЕДРИ КРИМІНАЛІСТИКИ НАВС В ЕЛЕКТРОННУ ЕРУ

Загальновідомо, що кафедра криміналістики та судової медицини НАВС має славетну багатолітню освітню, науково-

дослідну та праксеологічну історію свого становлення й розвитку, яка бере початок ще від часів спеціальної середньої школи КВШ. А вже потім, у 1964 році, на базі кафедри оперативної роботи і криміналістики була створена самостійна кафедра криміналістики Київської вищої школи МВС. Оскільки з роками цей заклад вищої освіти змінював свій правовий статус і назву, то, відповідно, й кафедра діяла в цих установах: із 1992 р. – в складі Української академії внутрішніх справ; із 1996 р. – в структурі Національної академії внутрішніх справ України; з 2005 р. – в Київському національному університеті внутрішніх справ; а з 2010 р. і дотепер – в Національній академії внутрішніх справ.

Сьогодні кафедра криміналістики та судової медицини – це потужний освітньо-науковий центр, відомий як в Україні, так і світі, який забезпечує базову фундаментальну підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації нової генерації правників – слідчих, прокурорів, поліцейських, детективів, експертів, співробітників сил спеціального оперативного призначення «КОРД» тощо. У зв'язку з 60-річним ювілеєм не можна не відзначити той значний доробок «кафедралів» різних поколінь – представників потужних новітніх галузей криміналістичної науки – кінозйомки, відеозапису, слідознавства, антропології, психофізіологічної діагностики людини, дерматогліфіки, балістики, зброезнавства, вокалоскопії, голографії, одорології, графології, нейрокібернетики, кіберкриміналістики, електронної криміналістики, кіберекспертології, ядерної криміналістики, кібербезпеки, аерокосмічної кібербезпеки тощо.

У різні періоди серед очільників кафедри були видатні постаті, досвідчені і знані правники, непересічні науковці, оригінальні дослідники, заслужені педагоги, словом справжні особистості зі значним професійним досвідом. Першим керівником кафедри криміналістики був ветеран Другої світової війни, фахівець-практик П.М. Назаров, у 1971 році керівником кафедри криміналістики був призначений М.В. Салтевський; у 1979–1985 рр. кафедру очолював В.П. Бахін; з 1985 по 1993 рр. – Є.Д. Лук'янчиков; із 1993 по 1996 рр. – П.Д. Біленчук. Далі, у 1996–2004 роках, кафедру очолював В.С. Кузьмичов, із 2004 по 2015 роки – В.К. Весельський, із березня 2016 по 2021 рік – А.В. Самодін, а з квітня 2023 року завідувачем кафедри є кандидат юридичних наук, доцент А.О. Антошук.

У своїй історії сучасна кафедра криміналістики та судової медицини пройшла декілька організаційно-штатних змін та

удосконалень, зокрема, у 1971 р. на кафедрі криміналістики Київської вищої школи МВС створили секцію спеціальної техніки, яка в 1984 р. була реорганізована й переведена на кафедру оперативної роботи цього ж закладу вищої освіти.

За минулі роки на кафедрі були створені спеціальні навчальні комплекси, і лабораторії (криміналістичної техніки, спеціальної техніки, криміналістичної тактики, методики розслідування окремих видів злочинів), спеціалізований криміналістичний музей (нині – це Музей МВС у структурі НАВС), криміналістичний полігон, чотири фотокіновідеолабораторії та інші дослідницькі криміналістичні установи. Філія кафедри криміналістики була також утворена і активно працює (поєднувала теорію і практику) в центральному апараті Міністерства внутрішніх справ України – в структурі Експертної служби МВС України, яку очолює П. Д. Біленчук.

У різні часи в структурі кафедри криміналістики працювали такі знані вчені та практики, як Е.П. Коновалов, А.О. Крикунов, Л.К. Литвиненко, З.М. Ломако, В.С. Назаров, М.К. Кузьменко, А.І. Комаров, Н.П. Партала, К.С. Пічко, М.Д. Потапов, Ю.Ф. Жаріков, В.П. Кологривов, Г.І. Прокопенко, В.В. Зубрійчук, О.К. Сівальов, П.П. Артеменко, В.Г. Лукашевич, А.І. Марчук, А.С. Лісовий, С.М. Лівшиц, А.В. Гудзенко, М.М. Пащенко, В.І. Перкін, О.О. Садченко та інші, які щедро ділилися досвідом своєї наукової і професійної діяльності зі студентами. А сьогодні продовжують працювати на науково-педагогічній криміналістичній ниві як на даній кафедрі, так і в суміжних криміналістичних кафедрах, криміналістичних лабораторіях, еспертних відомствах та інших установах А.О. Антощук, А.В. Самодін, А.В. Кофанов, О.І. Кобилянський, В.М. Атаманчук, В.В. Арешонков, В.С. Мацишин, В.В. Пясковський, В.Я. Радецька, Ю.П. Приходько, О.Г. Волошин, В.В. Бурлака, В.К. Чаюк, О.В. Кравчук, В.В. Корольчук, П.Є. Антонюк, В.І. Пашко, Б.Е. Лук'янчиков, С.Ю. Петраєв, А.О. Полтавський, О.І. Жеребко, О.В. Воробей, В.Д. Поливанюк, Є.Ю. Свобода, О.В. Шведова та інші професіонали своєї справи [1].

Очевидно, що сьогодні наукова школа кафедри криміналістики активно розвиває міжнародну співпрацю з навчальними закладами і практичними установами Великої Британії, Білорусі, ФРН, Канади, США, Франції, Італії, Польщі, Молдови, Латвії, Литви, Естонії, Іспанії, Чехії, Узбекистану, Татарстану, Австрії, Угорщини та інших країн світу. Цікавий досвід кафедри накопичений у співпраці з ФБР США і Академією Федерального бюро розслідувань США та іншими

криміналістичними та правничими дослідницькими установами Сполучених штатів Америки [2].

У той же час криміналістична наукова школа кафедри криміналістики характеризується проведенням інноваційних дослідно-конструкторських робіт. Зокрема, науковці кафедри спільно з іншими фахівцями практичних слідчих, судових і експертних установ отримують патенти, свідоцтва про реєстрацію авторських прав на твори й інші розробки. Останнім часом розроблено інформаційно-довідкові програми «Робоче місце слідчого», «Робоче місце експерта-вибухотехніка» тощо.

Уперше в Україні на кафедрі розроблено науковий комплекс таких новітніх криміналістичних засобів, методів і технологій як: слідчо-оперативний одорологічний чемодан для виявлення й фіксації запахових слідів; лінійку криміналістичну топографічну для процесуальної фіксації доказової інформації в процесі проведення слідчих дій; комплект засобів для дослідження психофізіологічних особливостей особи в процесі професійної роботи з кадрами, а також при здійсненні слідчо-оперативних дій та операцій; складний метричний квадрат для двох- і трьохвимірного документування відомостей у процесі досудового розслідування; комплект науково-технічних засобів інспектора поліції; отримано патент на промисловий зразок – трафаретну лінійку слідчого «Лінійка-С» для складання протоколів слідчих (розшукових) дій; інтерактивну методiku V-3 «Юлій Цезар» для проведення креативних занять та майстер-класів у навчальному процесі; програмний електронний продукт «Мультимедійний підручник «Криміналістика» для проведення інтерактивних лекційних, семінарських і практичних занять; автоматизовану систему багатовекторного дослідження особистості – АСБДО-ММР1 для психофізіологічної діагностики і прогнозування поведінки людини як у типових, так і екстремальних ситуаціях; комп'ютерну програму «Автоматизована система кримінального провадження – АСКП» для автоматизації досудового розслідування окремих видів злочинів на всіх етапах слідчої діяльності.

На сьогодні науковці кафедри криміналістики особливу увагу приділяють новітнім ідеям, пов'язаним із можливостями впровадження електронного судочинства й електронного кримінального провадження на основі використання узагальненого досвіду європейських країн. У цьому плані особливо цікавими й актуальними є сьогодні питання, пов'язані, по-перше, з формуванням нової галузі криміналістичних знань – комп'ютерної

(електронної) криміналістики; по-друге, з необхідністю створення загальнодержавної системи кібернетичної безпеки критичної інфраструктури країни для протидії кіберзагрозам, кібератакам, кіберзлочинам, кібершахрайству, кібершпигунству та кібертероризму; по-третє, з важливістю удосконалення діяльності потужних кіберполіцейських і кібервійськових структур; а ще значимістю підготовки кіберполіцейських, кіберкриміналістів, кібердетективів, кіберпрокурорів, кіберекспертів, кіберсуддів, кіберадвокатів, які зможуть забезпечити розслідування злочинів в сучасному віртуальному кіберпросторі [3], обумовленими реальними потребами експертної, слідчої і судової практики в розробці методик розслідування злочинів, які скоюються в світовому космічному просторі, а також кіберзлочинів, які скоюють із використанням новітніх засобів, методів і технологій електронного інтелекту.

У наш час, коли людство переживає бурхливий розвиток електронної цивілізації, колектив кафедри криміналістики працює над розробкою новітніх тем, пов'язаних із формуванням концептуальних засад загальнодержавної системи кібернетичної безпеки критичної інфраструктури та аерокосмічної кібербезпеки. Досліджуються новітні засоби і методи протидії кіберзагрозам, кібератакам, кіберзлочинам, кібершпигунству, кібершахрайству та кібертероризму [4]. Особливо цікавими і надзвичайно актуальними є наукові розробки в галузі запобігання та протидії аерокосмічній та електронній кіберзлочинності, які сьогодні є актуальними, новими та затребуваними слідчою, експертною і судовою практикою [5; 6; 7].

Список використаних джерел

1. Біленчук П.Д., Перелигіна Р.В., Малій М.І., Юрчишин В.М. Праксеологічна реалізація криміналістичних ідей Ганса Гросса: історіографія та погляд у електронне майбутнє: монографія // За ред. проф. П.Д. Біленчука. Київ: Видавництво Ліра-К, 2023. 494 с.
2. Біленчук П., Малій М. Космічне партнерство України і США: Міжнародна правнича дипломатія в дії // Юридичний Вісник України, 2019. № 45. С. 12–13.
3. Біленчук П.Д., Малій М.І. Кіберсвіт у новому тисячолітті. Хто вони: кіберзлочинці, кібершахраї, кібертерористи? // П.Д. Біленчук, М.І. Малій // Юридичний Вісник України, 2019. № 39. С. 14-15.

4. П.Д. Біленчук, М.І. Малій. Актуальні питання комп'ютерної криміналістики і кібербезпеки в новому тисячолітті. Київ: НАВС, 2019. С. 58–61.

5. Біленчук П., Малій М. Космічна й електронна кіберзлочинність: загрози і виклики нового тисячоліття // Юридичний Вісник України, 2019, № 40. С. 14–15.

6. Біленчук П.Д. Електронна цивілізація: інноваційне майбутнє України. Монографія / П.Д.Біленчук, М.М. Близнюк, О.Л. Кобилянський, М.І. Малій, Ю.О. Пілюков, О.В. Соболев, за заг. ред. П.Д. Біленчука. К.: УкрДГРІ, 2018. 284 с.

7. Біленчук П.Д. Конвергенція квантового майбутнього: правове, освітнє, наукове і ресурсне забезпечення / П. Біленчук // Юридичний Вісник України, 2018. № 42–43 С. 16-17.

Александренко Олена Віталіївна,
науковий співробітник науково-
дослідної лабораторії з проблем
криміналістичного забезпечення
та судової експертології Національної
академії внутрішніх справ кандидат
юридичних наук, доцент;
Корольчук Віктор Володимирович,
начальник відділу організації
наукової діяльності та захисту прав
інтелектуальної власності Національної
академії внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук, старший науковий
співробітник

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ СУЧАСНИХ НАУКОВО-ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ ДЛЯ ВИЯВЛЕННЯ ТА ФІКСАЦІЇ ОЗНАК ВОЄННИХ ЗЛОЧИНІВ

Російська агресія проти України, що триває вже скоро три роки, наочно висвітила існуючі проблеми протидії воєнним злочинам, злочинам проти миру, безпеки людства та міжнародного порядку: відсутність належної уваги до вказаної проблематики з боку відповідних державних урядових і правоохоронних органів, брак наукових досліджень і методичного забезпечення правоохоронної діяльності; відсутність достатньої практики із запобігання та розслідування вказаних злочинів та ін.